

**ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑΣ**

**ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑ
Μ. ΚΑΚΡΙΑΗ**

Επικοινωνιακή ικανότητα

Για να πούμε ότι κάποιος ξέρει να επικοινωνεί σε μια γλώσσα, δεν χρειάζεται μόνο να ξέρει να σχηματίζει γραμματικά ορθές προτάσεις, αλλά και να ξέρει σε ποιες περιστάσεις μπορεί να χρησιμοποιεί αυτές τις προτάσεις.

Κάθε άτομο-μέλος μιας γλωσσικής κοινότητας κατέχει δηλ. πρώτα-πρώτα τα στοιχεία της γλώσσας του (φωνήματα, λέξεις κ.λπ.) και τον τρόπο να τα συνδυάζει, έτσι ώστε να σχηματίζει γραμματικά ορθές προτάσεις. Τα παραπάνω αποτελούν τη *γλωσσική* ικανότητά του. Συγχρόνως όμως, κατέχει και τις ποικίλες διαφοροποιήσεις της γλώσσας του, ανάλογα με τους κοινωνικούς ή τους άλλους παράγοντες που υπεισέρχονται στην επικοινωνία, όπως επίσης και τη γνώση του ορθού χειρισμού τους, έτσι ώστε να μπορεί κάθε φορά να επικοινωνεί *αποτελεσματικά*. Επιπλέον, ως ακροατής, είναι σε θέση να αξιολογεί την καταλληλότητα της γλωσσικής χρήσης των συνομιλητών του.

Η ικανότητα της κατάλληλης *χρήσης* της γλώσσας στα διάφορα περιβάλλοντα ονομάζεται από τον Dell Hymes *επικοινωνιακή ικανότητα* και θεωρείται πολύ ευρύτερη από την απλή *γλωσσική* ικανότητα του Chomsky. Αφορά ένα ιδιαίτερα σύνθετο πλέγμα γνώσεων ή ικανοτήτων, το οποίο αποκτά το άτομο κατά την κοινωνικοποίησή του. Το πλέγμα αυτό συνίσταται όχι μόνο σε κανόνες *γραμματικά* ορθής χρήσης των στοιχείων του συστήματος, αλλά και σε κανόνες *κοινωνικά* ορθής χρήσης του, ανάλογα με τις ποικίλες περιστάσεις. Ξέρει π.χ. πότε να μιλήσει και πότε όχι, με ποιον κώδικα ή ύφος, τι να συζητήσει και με ποιον, πότε και με τι τρόπο. Ξέρει κάθε φορά πώς να απευθύνεται στους άλλους, με ποιον τρόπο να δικαιολογείται ή να ζητά συγνώμη, πώς να παίρνει τον λόγο και πότε να σιωπά, πώς να διηγείται μια ιστορία, τι να περιμένει από μια επιστημονική ομιλία κ.ο.κ. Όλα αυτά αποτελούν την επικοινωνιακή του ικανότητα και εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τις πολιτισμικές συμβάσεις της κοινότητάς του.

Η άποψη για την ύπαρξη μιας γενικότερα επικοινωνιακής και όχι απλώς γλωσσικής ικανότητας έχει επηρεάσει τις τελευταίες δεκαετίες και τις μεθόδους διδασκαλίας των ζωντανών γλωσσών: οι λεγόμενες «επικοινωνιακές» μέθοδοι δεν

δέχονται πια τη χρησιμότητα του να διδάσκεται απλώς η «γραμματική» μιας ζωντανής γλώσσας, δηλ. οι γνωστοί τομείς της φωνολογικής, μορφολογικής, συντακτικής και λεξιλογικής της οργάνωσης. Προσπαθούν να διδάξουν τη δυνατότητα *επικοινωνίας* μέσω αυτής, πράγμα που συνεπάγεται διαφορετικό αντικείμενο γλωσσικής διδασκαλίας και διαφορετικό τρόπο οργάνωσης του μαθήματος.